

FERENCZY RITA-KÁLLAY MÁRTA, Egyházjogi alapismeretek (Erdő Péter művei alapján) (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae, I. Institutiones 3) Szent István Társulat, Budapest 2000. 249 pp.

Magyarországon a rendszerváltás után a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciának lehetősége nyílt arra, hogy a világ több országában működő katolikus egyetemek mintájára, a Pázmány Péter által 1635. május 12-én Nagyszombatban alapított egyetem teológiai fakultásának jogutódjára építve, új katolikus egyetemet hozzon létre Pázmány Péter Katolikus Egyetem névvel, amelyet az Országgyűlés 2/1993. évi határozatában ismert el. Ennek az egyetemnek a keretei között, a Hittudományi és a Jog és Államtudományi Kar együttműködésében alapította meg a Magyar Püspöki Konferencia a Kánonjogi Posztgraduális Intézetet 1996-ban, amelyet a Katolikus Nevelés Kongregáció 1996. november 30. hatálylyal fakultási jogú intézetnek ismert el. A kánonjog oktatása nemcsak a Hittudományi Karon és a Kánonjogi Posztgraduális Intézet kereteiben történik, hanem a Jog és Államtudományi Kar alapozó jogi stúdiumaiban is megtalálható. Ez a szerteágazó képzés tette szükségessé, hogy alkalmazkodva az egyes karok differenciált képzési rendjéhez, olyan kánonjogi alapozó tankönyv kerüljön kiadásra, elsődlegesen a joghallgatók számára, amely egyfelől kapcsolódni tud a többi jogi stúdiumhoz, másfelől pedig át tudja hidalni azokat az ismeretbeli hiányokat, amelyek önkéntelenül is következnek a kánonjog sajátosságaiból, és az Egyház kettős, evilági és transzcendens dimenziójából.

A két szerző, Ferenczy Rita és Kállay Márta, több évet töltöttek el, mind a Jog és Államtudományi Karon, mind pedig a Kánonjogi Posztgraduális Intézet kurzusain. Ez a tapasztalat vezette őket arra, hogy főképpen az Intézet vezető-

jének, Dr. Erdő Péternek, a művei (elsősorban az Egyházbizományi alapismeretek, Budapest 1996.2) alapján elkészítsék jegyzetüket a joghallgatók számára.

A könyv szerkezetében követi a korábbi Egyházbizományi alapismeretek felosztását, de minden egyes fejezet elején pontokba szedett összefoglaló található, amely egyértelműen a jobb érthetőséget és a tanulhatóságot tartja szem előtt.

Külön méltatást érdemel az I. fejezet, amely az egyházbizományról, mint szuverén jogrendszerrel tárgyal (17-48. old.). A szerzők itt a kánonjog rendszerének önállóságát vizsgálják, felhasználva azt a hagyományos tudományos tárgyalási struktúrát, amelyet a világi jogrendszereknél szokás alkalmazni. Így egy olyan jog fogalom tud kialakulni az olvasóban, ami teljesen elüt a pozitivisták jogtudomány beállítottságától. Ez a szélesebb horizontot kellő megalapozást nyer a történelmi hivatkozásokkal, illetve azoknak, a minden jogrendszerre jellemző közös alapelveknek a bemutatásával, amelyek a kánonjogban is érvényesülnek. A szélsőségesen pozitivisták jogfelfogást nem tekinthetjük elég tágas horizontnak a jogi jelenség értelmezésére az emberi társadalomban, és ez különösen igaz a második világháború katasztrófája után. A jog minden intézményesülő emberi csoport sajátja, a kérdés és a differencia pusztán az intézményesítő tényezők mibenlétében van. Ez az Egyházban elsődlegesen a kinyilatkoztatás, amely nem korlátozható pusztán az Újszövetség könyveire. Az alapok a zsidó vallásban keresendők, amely mint „választott nép” vált egységes intézményesült állammá a YHWH nagy tetteinek, elsősorban a kivonulás élményének hatására. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy a 33. oldalon úgy is érthető a szöveg, mintha az izraelita királyeszmébe a fogság traumája hozná be a YHWH királyság gondolatát. Természetesen itt nem erről van szó, hiszen pont a YHWH királyság gondolata késlelteti a politikai királyság megszerveződését a honfoglalás után, amint ez kitűnik a Pentateuchus legkorábbi irodalmi rétegéből. Csak a bírák korának harci cselekményei után, külső katonai és belső politikai kényszerből fogadják el az izraeliták, hogy a választott nép fennmaradásához nem elegendők a YHWH által egy-egy hadi vállalkozásra kiválasztott karizmatikus vezetők. Állandó, a környező országok vezetőihez hasonló királyra van szükség, aki azonban a YHWH hitből fakadóan csak helyettese a valódi uralkodónak, a YHWH-nak. Ez Saul felkenésével, majd a Dávidi-dinasztia kiválasztásával valósul meg, amely ház genealógiájába illeszkedik az „Új Izrael” életrehívója, Jézus Krisztus. A további intézményesítő tényezők az Egyházon belül maguk a Krisztus által alapított szentségek, amelyek az Egyház eredendő célját, az Isten Országának építésén keresztül a lelkek üdvösségét szolgálják.

Ez a fejezet tehát nemcsak, hogy a más jogrendszerekhez hasonló stílusjegyeket villantja fel az olvasó számára, hanem kiegészítő ismereteket is nyújt a jogászoknak az Egyház teológiai, elsődlegesen ekkleziológiai alapjait illetően. Ezt egészíti ki a kánonjog történetét (elsődlegesen forrástörténeti aspektusban) felvázoló I/II. fejezet (49-76. old.), amely a jogtörténeti és római jogi kézikönyvekhez hasonlóan kitér ezen jogi stúdium oktatásának történetére is a második világháborúig (74-76. old.), bölcsen alkalmazva ezzel egy, Magyarországon már kiveszni látszó történelemtudományi alapelvet.

Az I/III. fejezettől kezdve a könyv, a hagyományos módszerek megfelelően, szisztematikusan végig veszi a hatályos Codex iuris canonici egyes jogterületeit, kontextuálisan interpretálva azt a Codex más helyeivel és a Codexen kívüli jogszabályokkal. Ferenczy és Kállay arra törekszik, hogy közelítse egymáshoz a civiljogi és a kánonjogi terminológiát. Ez azokban az esetekben sikerült leginkább, amikor a kánoni jogág leírásához vették át a civiljog hasonló területének a magyar jogi szaknyelvben megtalálható szakszavait (vö. „anyagi jog”, „különös rész”, „büntetés csoportok”, stb.), amely gyakorlatilag is segítheti ezen egyházi jogterületek normáinak világi jogi kategóriák szerinti jobb megértését. De ugyanezt a célt szolgálják a magyar törvényekre való hivatkozások és összehasonlítások (vö. pl. az 1952. évi IV. tv. a családról), továbbá a jogelvek érvényesülésének esetleges eltéréseire (pl. nulla poena és nullum crimen sine lege elve, 228-230. old.), illetve a kölcsönös recepcióra való utalások is (pl. a vagyonjog területén, 207. old.).

A mű kitér az Egyházon belül létező sajátos életformára, a megszentelt életre is, amelynek nemcsak általános alapelveit vázolja fel, hanem rövid intézménytörténeti összefoglalót is közöl (180-182. old.).

Véleményünk szerint ez a kötet, amely kiállításában is tetszetős, elérte a szerzők által szándékolt célt, mivel sikerült beépíteni a hagyományos egyházi jogi metódusba azokat a közvetítő elemeket, amelyek megfelelő alapot nyújtanak mindazoknak a kánonjognak, mint önálló jogrendnek a megértéséhez, akik nem rendelkeznek elmélyült teológia ismeretekkel, illetve jogi műveltségük a világi jog által használt terminológiára épül. Ezért nemcsak az egyetemi használatra tarthat igényt, hanem mindazok figyelmére, akiket érdekel a jogi kultúra

SZUROMI Sz. Anzelm O.Praem.